

РОЗДІЛ 1

ДОШКА ОГОЛОШЕНЬ

ПРОВІДНИК ХОРУ: Ну, що там?

Що за привид нажахав тебе?

КАССАНДРА: Війнуло кров'ю
тільки-но пролитою.

ПРОВІДНИК ХОРУ: Ну й що?

Напевно, жертва — вже на вівтарі.

КАССАНДРА: Немов із дна могили,
дух пішов такий.

Есхіл «Агамемнон», переклад Андрія Содомори

Первоцвіти відквітали. До узліска, звідкіля відкривалася галявина, що спадисто вела до старого паркану і канави, помереженої пруттям ожини, де-не-де можна було вгледіти острівки блідо-жовтих пелюсток, що меркнули поміж перелісками та корінням дуба. За огорожею, де галявина спиналася догори, зяяли кролячі нори. Було їх нівроку. Місцями земля не мала покрову: трава зачахла і всюди рябіли купки сухого посліду. Там нічого не росло, хіба що жовтозілля. Ярдів за сто віддалік, унизу схилу, чуркотів струмок, що мав стоп зо три завширшки, порослий жовтцем, водяним кресом і блакитним лататтям. Путівець слався через цегляний міст і звивався догори протилежним схилом аж до хвіртки, збитої з п'яти перемичок, окільцьованих терновим живоплотом. Звідти починався хідник.

Травневе сонце розпечено червоніло у хмарах, а за якихось пів години простір заповняють сутінки. Висохлий схил був усіяний кроликами: одні скубали вцілілу

травичку, що проросла коло нір, інші ж спускалися вниз, винохуючи кульбабу, а чи то сподіваючись натрапити на якусь примулу, яку, бува, оминули.

Подекуди на мурашнику виструнчилися кролики. Вони нашорошували вуха і тримали ніс за вітром, оглядаючи так місцину. На узліссі безтурботно наспівував дрізд. Видно, ніщо не віщувало біди. По інший бік, уздовж струмка, все було як на долоні. Там залягли пустка і тиша. У кролячій лабіринті панував спокій.

На самому пагорбі, біля дички-вишні, на якій наспівував чорний дрізд, з-під гущі ожини проглядали лунки нір. У зелених напівтінях, у нутрі однієї із нір, причаїлися кролики, притулившись один до одного. Згодом вищенький вигулькнув надвір і прослизнув уздовж берега, никаючись під ожиною. Він спустився і промайнув канавою у поле. За лічені хвили вслід побіг й другий.

Перший кролик спинився на зігрітім сонячним промінням клаптику землі і хутенько задньою лапкою почухав собі вуха. Хоча від роду йому був рік, і він іще не набрав ваги як годиться, він не був зацькований, як більшість «околичан», себто рядових однорічних кроликів, що не мають аристократичного походження, не вирізняються розмірами чи винятковою силою, а тому потрапляють до старших і живуть, як випадє, часто просто неба, десь у закутні їхніх лабіринтів. З вигляду здавалося, що він знав, як подбати про себе. Присівши, аби передніми лапками потерти собі носа, він роззирнувся. Тієї миті можна було помітити його кмітливість та життєрадісність, яку він випромінював. Упевнившись, що все як належить, він притиснув вуха до спинки і взявся посмикувати траву.

Його панібрата, здавалося, розбирав неспокій. Той загалом був невеличким звірям із глибоким допитливим поглядом витрішкуватих очей. Те, як він виструнчував

голову й повертав її, свідчило не так про пересічну обачність, як про безугавне нервово напруження. Його ніс невпинно розчепірювався, тож коли до реп'яха, що височів позаду нього, підлетів гудливий джміль, від підплигнув і аж закрутився на місці. Від того двійко інших кроликів, що жилилися неподалік, кинулися навтьоки до нір, правда, один із них, у якого чорніли кінчики вух, упізнав його і тут же повернувся до паші.

— Хух, та то П'ятерча, а я думав якась нечисть настигала, — спам'ятався кролик із чорними вухами, — знову комашні сахається. Та про що ти там казав мені, Обліпишко?

— П'ятерча? — перепитав інший. — Що за дивацьке ім'я?

— Ну, розумієш, їх було п'ятеро у виводку, він з'явився на світ останнім, та ще й малий проти інших. Не дивина, що його досі нічого не спіткало. Я завше торочу, що людина на нього й не подивиться, а лису він і запросто не треба. Утім, він, схоже, добре знає, як не втрапити у халепу¹. Тут не посперечаєшся.

Кроленя тим часом підскочило до свого панібрата, похитуючись на довгих задніх лапах.

— Ліщино, нам краще прошкувати далі, — застеріг він, — цього вечора діється щось дивне, гадки не маю, що то. Може, гайда до струмка?

¹ Кролики вміють рахувати лишень до чотирьох. Будь-яке число, що більше чотирьох, називається по-їхньому «hraig» [грайр], себто «багато», або ж «тисяча». Тож вони кажуть «U hraig» [Ю грайр], щось на кшталт «Це тисяча», на позначення сукупно всіх ворогів (або елілів, як вони їх називають), які шкодять кроликам, — лисів, горностаїв, ласок, котів, сов, людей та інших. Ймовірно, коли на світ з'явився П'ятерча, у виводку було понад п'ять кроликів, тож йому дали іще ім'я Грай-ру, інакше кажучи, «маленька тисяча» (маленький із багатьох, або, за аналогією до свиней, «мізинець», найменший із п'яти пальців).

— Уперед, — погодився Ліщина, — знайдеш мені там первоцвіту, бо коли вже й тобі на нього не натрапити, то іншим поготів.

Він застрибав додолу схилом, його тінь слалася услід по траві. Діставшись струмка, обоє почали скубати там і попасом наближатися до дороги, де залишилися лунки від коліс. П'ятерча хутко винюхав те, що вони шукали. Первоцвіт для кроликів — то ще ті ласощі, тож зазвичай, якщо довкола є бодай кілька нірок, до кінця травня їх і днем з вогнем не знайти. Квітка, яку знайшов П'ятерча, ще не забуяла, її розпластані листочки таїлися під довгими стеблами трави. Вони лишень узялися їсти, як тут із іншого боку галявини, з-за коров'ячого броду, наскочили двійко дужих, більших за них кролів.

— О, первоцвіт, — озвався один, — чудесно, ану залиште нам. Шуруйте звідси. І то духом, — старшував той, коли П'ятерча завагався.

— Ви що, не почули?

— Але, Льонку, П'ятерча знайшов його першим, — орризався Ліщина.

— Ви знайшли, ми з'їмо, — зверхньо заявляв Льонок.

— Первоцвіти лише для виходців Овсли¹, не знаєте того? Якщо ні, то ми вас швидко напоумимо.

П'ятерча погнав звідти. Ліщина наздогнав його коло цегляного моста.

¹ Майже всі лабіринти мають Овслу — зграю сильних і кмітливих кроликів, яким два, а то й більше років, що охороняють Верховного Кроля і його самицю, та наділені владою. Овсли різняться між собою. В одному поселенні може перебувати загін воєначальника, тоді як у іншому живуть бувалі й далекосяжні патрульники, або ж знавці садових набігів. Буває, туди потраплять вдатні повістярі, а то й провидці, або ж просто проникливі кролики. У поселенні Сендлфорда у той час Овсла мала радше обороноздатний характер (утім, як стане зрозуміло пізніше, е Овсли, що обходили їх у питаннях військового вишколу).

— Як же вони допекли мені! Ото я втомився від такого! — нарікав він. — Там мої сліди, то й первоцвіт мій. Бач, хто вишкірив зуби, тому й нора дістається. Якщо мені якось випаде потрапити в Овслу, то я буду з пошаною ставитися до таких околичан, як ми.

— Ти бодай можеш сподіватися, що якось опинишся в Овслі, — мовив П'ятерча, — ти і роздобрів нічогенько, а мені й мріяти про таке зась.

— Ти ж не думаєш, що я покину свого меншого брата напризволяще, аби він самотужки давав собі раду? — спитав Ліщина. — Правду кажучи, іноді я думаю, а чи не чкурнути нам звідси, покинувши ці нори. Хай там як, спробуймо на трохи облишити ці думки й натішитися вечером. Може, нам гайнути до струмка? Там кроликів точно менше, перепочинемо собі. Якщо скажеш, що там безпечно. Що підказує твоє чуття? — мовив Ліщина.

З того, як запитував Ліщина, ставало зрозуміло, що він покладався на відчуття П'ятерчати, і так між ними було заведено.

— Там чисто, якщо повисне загроза, я дам знати, — запевнив він. — Гадаю, цього разу насторога не так стосується місця. Йдеться про щось... Ой, я й гадки не маю, що то... Щось жаске і гнітюче, як грім. Не знаю, що то, але воно неабияк хвилює мене. Хай там як, я піду з тобою.

Вони перебігли через кульверт. Біля струмка зеленіла вогка і густа травиця. Кролики вибралися на схил навпроти, вишукуючи сухішу місцину. Сонце перед ними заковувалося за обрій, тож частину підвишша обіймали тіні, тому-то Ліщина, якому так кортіло поніжитися на клаптику зігрітої, огорненої сонцем землі, квапився далі, аж поки не опинився недалеко від хідника. Скравшись до хвіртки, він спинився, оглядаючи все.

— Диви-но, П'ятерча! Що то?

За декілька кроків від них виднівся шойно переритий ґрунт. На траві височили дві купи нагорненої землі. Там же вгору здіймалися важкі стовпи, як падуб над живоplotом, що тхнули фарбою і креозотом, а дошка, прибита над ними, кидала сягнутому тінь, що черкала краю поля. Біля стовпа валявся забутий молоток і жменька цвяхів.

Двійко кролів підстрибом добралися до дошки і зникалися за острівком кропиви віддалік, морщачи носи від запаху недопалка, що жеврів у траві. Ураз П'ятерча здригнувся і зіщулювся.

— Ой, ле-ле, Ліщино! Ось воно звідки гряде. Тепер я знаю — щось геть кепське! Щось жахливе скрадається все ближче до нас.

Він запхивкав від страху.

— А що несеться? Про що ти? Ти ж наче запевняв, що все безпечно.

— Якби ж я знав, що то?! — розпачливо мовив П'ятерча. — Наразі все спокійно. Але загроза наближається. Повисає. Ах, Ліщино, диви-но! Глянь на поле! Усе воно заюшене кров'ю!

— Не глузуй, П'ятерча. Це заграва — проміння сонця, що сідає за обрій. Зав'язуй з такими балачками, не нагаляй страху!

П'ятерча надалі сидів у кропиви, тремтячи і плачучи. Ліщина же намагався розрадити його й збагнути, що настільки несподівано вивело його з рівноваги. Коли щось моторошне витає тут, чому він не дременує звідси у безпечніше місце, як будь-який тямущий кролик? Однак пояснити йому було несила. Він лише марнів і марнів від думок.

Зрештою озвався Ліщина:

— Чого ти, П'ятерча? Ти не можеш ридма сидіти тут. Хай там як, уже смеркає. Нам час вертати до нори.

— Назад до нори? — хникав П'ятерча. — Воно й туди добереться, не думай, що нори оmine. Я ж кажу, що поле буде заливатися кров'ю.

— Не заводь своєї, — відказав Ліщина. — Дай-но пощади про тебе трохи. Яка біда не добиралася б до нас, час додому.

Він погнав полем, перебіг струмок, а тоді доп'явся до коров'ячого броду. Тим часом П'ятерча, зусібіч оповитий затишшям літнього повечір'я, відчув безпорадність і майже всуціль заціпенів від страху, тож не відразу зрушив із місця, лише потім кинувся навздогін. Ліщина усе ж дочекався, коли той добіг до канави, та мало не силою запхнув його у нору, бо він спершу віднікувався, аби не лізти.

Сонце закотилося за схил потойбіч. Вітер проймав холодніше, посипаючи намистинами дощу. За пів години запали сутінки. Небесна палітра змеркнула. І хоча велика дошка біля хвртки злегка поскрипувала, розгойдана нічними повіями (наче завзято нагадуючи, що вона не розчинилася в темряві, а чітко тримається там, де її встановили), докіль не було ні душі, аби прочитати виразні загострені літери, що наче чорні ножі врізалися у світлу поверхню дошки. Ось про що там йшлося:

ІДЕАЛЬНЕ МІСЦЕ ДЛЯ ВАШОЇ ОСЕЛІ
НА ЦИХ 6 АКРАХ ЗЕМЛІ КОМПАНІЯ
З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

«САТЧІ МАРТІН»

ЗВЕДЕ ПЕРШОКЛАСНІ

СУЧАСНІ ЖИТЛОВІ БУДИНКИ

МІСТО НЬЮБЕРІ, ГРАФСТВО БЕРКС